سرمقاله

رشد بی‌سوادی سفید در ازدحامِ رسانه‌های مجازی!

ادامه از صفحه ۱

ـ بنابراین آن روز عصر راننده سخنرانی طولانی راجع به مکانیک کوانتوم در برابر حضاری شناخته شده ارائه داد. در ادامه، یک استاد فیزیک بلند شد و سؤالی کرد. راننده خودش را عقب کشید و گفت: هرگز فکر نمی‌کردم کسی در شهر مدرنی مثل مونیخ چنین سؤال ساده‌ای بپرسد! شوفر من جوابش را می‌دهد».

امروزه بر اساس این داستان، نام این‌گونه اثر را در علم مدیریت "اثر شوفر"؛ نام نهاده‌اند. جایی که متخصص واقعی و مجری غیرمتخصص جابه‌جا می‌شود و توهم دانایی در افراد همه‌چیزدان بیشتر می‌شود.

توهم دانایی که نشأت‌گرفته از تصور ناقص افراد نسبت به تمامیت یک مطلب و سپس مقایسه دانش شخصی با همان تصور است، در حالی این روزها به کرات دیده می‌شود که می‌توان از آن، به تزریق مویرگی اثر شوفر در کالبد جامعه اشاره کرد و در بازه زمانی کنونی درحالی گروهی از جامعه‌شناسان و فعالانِ فرهنگی، مکرراً به توهم دانایی و رشدِ بی‌سوادی سفید اشاره می‌کنند که به تأکیدِ این گروه، کثیری از افراد جامعه، حتّی گروهی از مسئولان نیز در دور تسلسلِ بی‌سوادی سفید قرار دارند و مشکلات عدیده پیش‌رو در مراتب متعدد اجتماعی را می‌توان نمونه‌ای از عارضهٔ فوق دانست که جامعه با آن مواجه است.

در یکی از تعاریفِ بی‌سوادی سفید آمده است: «افرادی که ظاهراً توانایی خواندن و نوشتن دارند و هر روز در فضای مجازی می‌نویسند و حرف می‌زنند و انواع مدرک آموزشی، گواهی پایان دوره و... را با خود جابه‌جا می‌کنند و چه بسا مفاهیم استاد و کارشناس و عناوینی از این قبیل را با خود یدک می‌کشند؛ اما هنوز در ساده‌ترین تعاملات و ارتباطات، نوشتن و خواندن جملات و مطالب دچار چالش‌های جدی هستند و چنته آن‌ها پر از موهومات و حرف‌های بی‌پایه و اساس است».

در این میان، کریم مجتهدی که از آن جمله فیلسوفانی است که به واسطه کتاب‌ها و تسلط ویژه‌اش روی هگل و کانت خدمات زیادی به فلسفه در ایران کرده است، از ضعف توجه به علوم انسانی می‌گوید و به باور او، ما در علوم انسانی عقب‌تر از کشورهای دیگر هستیم و دلیل این امر را در جدی نگرفتن مسائل فرهنگی، ادبی، علوم انسانی و... در ایران می‌داند و تأکید می‌کند که شما می‌توانید هر چه دلتان می‌خواهد در جامعه‌شناسی و... بگویید اما باید در طب تخصص داشته باشید، چون نمی‌توانید بی‌گدار به آب بزنید. به نظر می‌رسد عامه مردم خیال می‌کنند در ادبیات، تخصص معنی ندارد و این اشتباه است. حتی ما شاید امروزه از لحاظ علوم فنی و مهندسی خیلی جایمان عقب‌تر از کشورهای غربی نباشد جایی که ما عقب افتادیم علوم انسانی است که فکر می‌کنیم اهمیتی ندارد. این علوم در کشور ما هنوز برای مردم معنای خودش را پیدا نکرده است. از این رو، به باور او، به همین دلیل (علوم انسانی در جامعه ما، جایگاه خود را پیدا نکرده است) دچار توهم دانایی می‌شویم و درنتیجه راحت‌تر می‌نویسیم و نقد می‌کنیم

سیدیحیی یثربی- استاد تمام در رشته فلسفه و کلام اسلامی در دانشگاه علامه طباطبایی نیز در آخرین مطلبی که در پایگاه اطلاع‌رسانی خود در شبکه‌های مجازی منتشر شده، به تبعات توهم دانایی در زندگی فردی و اجتماعی پرداخته است و آن را مانع هرگونه آموزش و نیز مانع پیشرفت برای جامعه قلمداد کرده است. از منظر وی، «توهم دانایی، انسان را از کسب دانش و افزودن بر آگاهی خویش باز می‌دارد. کسانی که دچار این توهم هستند، خود را از هرگونه آموزش و راهنمایی بی‌نیاز می‌دانند. آنان در برابر رشد فکری خویش ایستادگی کرده و زندگی را در جهل و جمود به پایان می‌رسانند. چنین کسانی، اگر از قدرت سیاسی یا موقعیت مذهبی هم برخوردار باشند، نه‌تنها خود در جهل و جمود می‌مانند، بلکه راه پیشرفت را نیز بر همه افراد جامعه می‌بندند؛ مدام آنان را از تفکر و نوآوری می‌ترسانند، اندیشیدن را گناه می‌شمارند و دانایان را مسخره می‌کنند».

با تکیه بر مطالب فوق؛ در جامعه حاضر و با تکثیر شبه‌دانش‌ها در شبکه‌های متعدد اجتماعی، ارتقاء کیفی و واقعی سطح آگاهیِ روزانه، از جمله مباحثِ قابل تعمق در اجتماع فعلی محسوب می‌شود که نیازمند رصد مسئولان مربوط و فرهنگ‌سازیِ حقیقی دراین زمینه است تا مرز تمییزِ مقوله مذکور و آگاهی حقیقی، به مراتب از سمت رسانه ملی و شبکه‌های پربازدید به آموزش گذاشته شود و جامعه بتواند از مضرات بی‌سوادی سفید، توهم دانایی و آتیه پیش‌رو در امان بماند و بیش از پیش، شاهد رشد صحیح آموزه‌های فرهنگی- اجتماعی در مراتب متعدد باشد که زاویه‌دادن به بسیاری از موضوعاتی که جز جهت‌گیری‌های غیرمفید و تیترهای زرد، فرجام و حاصلی ندارد، عاقبت این روزهای شماری از رسانه‌های مجازی است که حرف تازه، نگاه تازه و تفکر تازه در نسل حاضر نویسنده دیده نمی‌شود.

با تمرکز بر کلام علامه طبرسی: «بیان دو گونه است: بیان زبان و بیان قلم. بیان زبان، با گذشت زمان کهنه می‌شود و از بین می‌رود، ولی بیان قلم تا ابد باقی است»؛ الزامِ علم‌آموزیِ مکرر و به‌روزرسانیِ مفاهیم علوم انسانی از جمله مؤلفه‌های ضروری بر صاحبانِ قلم است تا بر آنچه بارگذاری می‌کنند، ملاحظاتِ کمّی و کیفی داشته باشند که بلاشک از تأثیر و تکثیر فحوای اهل قلم و رسانه‌ها بر تفکر و تعقل افراد جامعه نمی‌توان غافل بود و اجتناب اهالی رسانه از توهم دانایی و به تبعِ آن، اضمحلال فکری؛ راه نجات فضای مجازی و اهالیِ موجود در آن است.

الهام آمرکاشی
elhamamerkashi@ymail.com

تجلی شور حسینی در البرز

عاشورا؛ روایتی همیشه زنده

پیام آشنا- عاشورا قرارگاه عشق است و پناهگاه عاشقان، عاشورا تکلیف است و عاشورایی شدن عمل به تکلیف، عاشورا مجمع عمومی حماسه‌سازان هستی است و از جاذبه‌های دل کندن و به جذبه دوست رسیدن است و هیچ نقطه‌ای در هویت هستی نیست که از حرکت و شعر و شعور عاشورایی خالی باشد. در این روز، دسته‌های برادرانگیِ دریا، به دست خدا می‌پیوندد و گلوگاه دریده عشق، در حضیض قتلگاهِ عصمت، عزیزتر از تمامِ حرمت‌های هستی، مصداقِ «صَدَقوا ما عاهَدوا اللهَ عَلَیه» را جلوه‌گر می‌کند.

سراسر البرز روز گذشته هم‌زمان با عاشورای حسینی سیاه‌پوش امام حسین (ع) و یارانش با وفایش بود. مردم در حسینه ها، هیئات و تکیه ها به عزاداری پرداختند و به یاد ظهر عاشورا، نماز ظهر و عصر را اقامه کردند. مردم شهرستان‌های کرج، ساوجبلاغ، نظرآباد، طالقان، اشتهارد، فردیس و چهارباغ در این روز با کاروان اسرای کربلا همنوا شدند و در هر نقطه بنا به رسومات محلی خود اقامه عزا کردند. در کرج نیز اقوام مختلف با زنده نگه داشتن یاد امام حسین (ع) و سنت‌های دیرین خود عزاداری و سفره اطعام برپا کردند. هدف امام حسین(ع) از قیام عاشورا، احیای دین خدا، بازگرداندن ارزش‌ها به جامعه، اصلاح افکار انحرافی حاکم بر جامعه، زنده کردن روح ظلم‌ستیزی و حمایت از مظلوم بود. بزرگ‌ترین درس عاشورا و کربلا که خود امام حسین(ع) هم به شکلی بیان کردند، آزادمردی، دفاع از مظلومان، مقابله با ظالم و ظلم‌ستیزی است، که امروز دنیای ما خیلی به این اصل نیازمند است و باید این فرهنگ جهانی شود تا ان‌شاءالله مقدمات ظهور امام زمان(عج) فراهم شود. یکی دیگر از اهداف امام حسین (ع) در قیام عاشورا رواج امر به معروف و نهی از منکر در جامعه ای بود که این امور در آن رنگ باخته بود. امام باید از طریقی اصلاحاتی را در جامعه رسول الله (ص) پیاده می کردند. شهادت امام و یارانشان در حادثه‌ی عاشورا تنها راهی بود که امام می توانست این امور را بازسازی و احیا کند. توجه به معروف و منکر امر بسیار مهمی بود که بعد از شهادت امام دوباره مورد توجه قرار گرفت. آنچه از عزاداری‌های محرم باید فرا بگیریم زنده نگه داشتن راه امام حسین (ع) و حرکت در مسیر اهداف آن حضرت است.

سردار محمدیان خبر داد:

دستگیری عامل تصادف عمدی منطقه رجایی شهر کرج

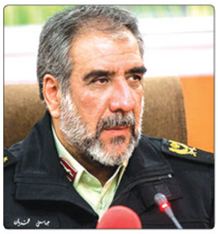

فرمانده انتظامی البرز از شناسایی و معرفی عامل تصادف عمدی منطقه رجایی شهر کرج به مراجع قضائی خبر داد.

به گزارش پیام آشنا، سردار عباسعلی محمدیان اظهار کرد: به دنبال انتشار فیلم زیر گرفتن یک خانم به وسیله خودرو ۲۰۶ در منطقه رجایی شهر کرج، بررسی موضوع به صورت ویژه در دستور کار کلانتری ۱۵ رجایی شهر کرج و کارآگاهان اداره مبارزه جرایم جنایی قرار گرفت.

وی افزود: بررسی اولیه حاکی از این بود که به دنبال وقوع یک تصادف جزئی بین دو خودرو، درگیری لفظی بین رانندگان ایجاد می‌شود که با بالا گرفتن درگیری راننده یکی از خودروها پیاده می‌شود و در این حین راننده ۲۰۶ اقدام به زیر گرفتن او می‌کند. فرمانده انتظامی استان البرز با بیان اینکه مالک خودرو در کمتر از چند ساعت شناسایی و توسط مأموران کلانتری ۱۵ رجایی شهر به کلانتری دعوت می‌شود، گفت: در ادامه راننده خودرو و عامل تصادف نیز توسط کارآگاهان اداره مبارزه با جرایم جنایی شناسایی و به پلیس آگاهی هدایت می‌شود.

سردار محمدیان در پایان با اشاره به تشکیل پرونده قضائی در این خصوص و ارسال آن به مراجع قضائی، خاطرنشان کرد: بسیاری از جنایات صورت گرفته در کشور به واسطه عدم کنترل خشم مجرمان صورت می‌گیرد که نیاز است با آموزش مهارت کنترل خشم به جوانان و نوجوانان، از گرفتاری آنها پیشگیری کنیم.

پیکر شهید «آسمیه» هفت سال پس از شهادت در کرج آرام گرفت

در آستانه ایام تاسوعا و عاشورای حسینی، آیین تشییع پیکر مطهر شهید مدافع حرم عباس آسمیه از کانون شهید سبحانی سپاه آغاز و پس از بدرقه در گلزار شهدای آستان مقدس امامزاده محمد (ع) حصارک کرج، در کنار همرزمان شهیدش به خاک سپرده شد.

به گزارش پیام آشنا، پیکر مطهر شهید عباس آسمیه هفته گذشته پس از هفت سال از زمان شهادتش در منطقه خانطومان شهر حلب سوریه همراه با چهار شهید دیگر تفحص شد و به میهن اسلامی بازگشت.

آیت الله حسینی همدانی نماینده ولی فقیه در استان البرز و امام جمعه کرج، فرمانده سپاه امام حسن مجتبی (ع) استان البرز، سرپرست شهرداری و اعضای شورای اسلامی شهر کرج و جمعی از مسئولان استانی و محلی نیز همگام با سایر اقشار مردم شریف و قدرشناس، در مراسم عاشورایی وداع با شهید آسمیه حضور داشتند.

سردار علیرضا حیدرنیا، فرمانده سپاه امام حسن مجتبی (ع) البرز در آغاز مراسم تشییع پیکر شهید عباس آسمیه که در حسینیه عاشقان ثارالله کانون شهید سبحانی سپاه کرج برگزار شد، گفت: عاشورا حادثه و واقعه‌ای نبود که در یک زمان متوقف شود بلکه یک حقیقت و جدال بین جنود خداوند و جنود ابلیس و نبرد جبهه حق و باطل بود که همواره تکرار می‌شود.

وی با اشاره به اینکه روزگاری، تکفیریان آب را بر امام حسین (ع)، اهل بیت (ع) و یاران او بستند و بهترین بندگان خداوند بر روی زمین را به شهادت رساندند، مطرح کرد: زمانی که شجره خبیثه ملعونه داعش بر روی زمین پدید آمد تا ناموس مسلمانان را به غارت ببرد و به حریم و حرم آل الله و اهل بیت (ع) جسارت کند، بار دیگر عاشورا تکرار شد.

یک مقام ارشد وزارت امور خارجه:

پیشرفت‌های نسبی در برخی موضوعات حاصل شده است

یک مقام وزارت امور خارجه گفت: در جریان این گفتگوها ما مواضع خود را با طرف‌های مقابل به اشتراک گذاشتیم و در برخی موضوعات نیز پیشرفت‌های نسبی حاصل شد.

به گزارش پیام آشنا، یک مقام ارشد وزارت امور خارجه در مورد مذاکرات وین گفت: ۴ دور مذاکرات فشرده‌ای در خصوص چند موضوع باقی‌مانده برای اطمینان از تامین ملاحظات و نگرانی‌های کشورمان برگزار شد. در جریان این گفتگوها ما مواضع خود را با طرف‌های مقابل به اشتراک گذاشتیم و در برخی موضوعات نیز پیشرفت‌های نسبی حاصل شد.

وی افزود: با توجه به مباحث صورت گرفته طی سه روز گذشته، انریکه مورا چند ایده در مورد برخی موضوعات باقی‌مانده به طرف‌ها ارائه داد.

یک مقام ارشد وزارت امور خارجه گفت: ما به محض دریافت این ایده‌ها، پاسخ و ملاحظات اولیه خود را به ایشان منتقل کردیم، اما طبیعتا این موارد نیازمند بررسی جامع هستند و ما نظرات و ملاحظات تکمیلی خود را به هماهنگ‌کننده و سایر طرف‌ها منتقل خواهیم کرد.

وی افزود: بدون تردید اصل اساسی برای ما حراست از حقوق و تأمین منافع ملت ایران است. احقاق این حقوق و تامین منافع و تضمین اجرای پایدار تعهدات طرف مقابل و جلوگیری از تکرار رفتارهای غیرقانونی آمریکا دغدغه جدی تیم مذاکره‌کننده است.

ایران اقدام هتک حرمت مقدسات اسلامی در آلمان را محکوم کرد

سخنگوی وزارت امور خارجه اقدام تحریک آمیز تعداد اندکی از معاندین در هتک حرمت کلام الله مجید و اهانت به مقدسات اسلامی در برابر مرکز اسلامی هامبورگ در آلمان را محکوم کرد.

به گزارش پیام آشنا، ناصر کنعانی سخنگوی وزارت امور خارجه اقدام تحریک آمیز تعداد اندکی از معاندین در هتک حرمت کلام الله مجید و اهانت به مقدسات اسلامی در برابر مرکز اسلامی هامبورگ در آلمان، در روز تاسوعای حسینی را شدیداً محکوم کرد.

سخنگوی وزارت امور خارجه تأکید کرد، این اقدام هتاکانه، مصداق بارز فتنه انگیزی و نفرت پراکنی است و از سوی همه مسلمانان، موحدان و وجدان‌های پاک و معتقدان به همزیستی و گفتگوی بین ادیان قویاً محکوم است.

کنعانی همچنین نسبت به پیامدها و عواقب خطرناک اینگونه اقدامات جسارت آمیز و فتنه انگیزانه هشدار داد و افزود، اینگونه جسارت‌ها نسبت به مقدسات اسلامی، وجه دیگری از افراطی گری و خشونت آفرینی تکفیری و داعشی است که برخورد قوی و بازدارنده علیه آن از مسؤلیت های دولت‌های مدعی حقوق بشر، آزادی و دموکراسی است.

سخنگوی دستگاه دیپلماسی ضمن پاسخگو دانستن دولت آلمان در قبال این واقعه تأسف بار، تاکید کرد منتظر واکنش فوری، شدید و صریح آلمان در برخورد با عوامل این اقدام توهین آمیز و پیگیری سریع قضائی جهت پیشگیری از تکرار چنین اقداماتی هستیم.

کنعانی در پایان افزود: اینگونه اقدامات فتنه انگیزانه که در ورای آن دست استکبار و صهیونیسم جهانی قرار دارد، بار دیگر اهمیت اتحاد و انسجام بیش از پیش مسلمین و کشورهای اسلامی در برابر توطئه‌های دشمنان اسلام را ضروری می‌نماید.

رئیس ستاد اربعین خبر داد:

بازگشایی مرز خسروی از هفته آینده

رئیس ستاد مرکزی اربعین حسینی گفت: تلاش می‌کنیم اینترنت زائران ایرانی اربعین در عراق رایگان باشد.

به گزارش پیام آشنا، مجید میراحمدی رئیس ستاد مرکزی اربعین حسینی با حضور در برنامه صف اول شبکه خبر با بیان اینکه چهار هدف سهولت، امنیت، سلامت و ارزانی را برای برگزاری مراسم اربعین امسال پیش بینی کرده ایم، گفت: در ۱۷ کمیته ستاد مرکزی اربعین برنامه ریزی و اقداماتی صورت گرفته است و برای استانداران سراسر کشور تکالیفی معین کرده ایم.

میراحمدی در ادامه با اشاره به پروژه‌های در دست اجرا برای اربعین امسال، از چهار بانده شدن محور ایلام - مهران تا ایام اربعین خبر داد و تصریح کرد: با توجه به گرمای هوا تاکنون بیش از ۱۵۰ میلیون ظرف آب آشامیدنی یک نفره برای زائران فراهم شده است. وی افزود: مسئولان عراقی به ما اطلاع دادند در کربلا برای اولین بار در روز عرفه دچار کم آبی شدند و با توجه به گرمای هوا باید برای ایجاد آب و برق پایدار در ایران و عراق برنامه ریزی کرد و پیش بینی تأمین آب آشامیدنی در مسیر زائران اربعین مسئله مهمی است.

میراحمدی در ادامه با اشاره به ظرفیت ناوگان حمل و نقل عمومی کشور و همزمانی آن با سفرهای داخلی کشور گفت: حمل و نقل عمومی کشور پاسخگو زائران اربعین نیست. رئیس ستاد مرکزی اربعین تاکید کرد: زائران حتی المقدور از وسایل نقلیه شخصی خود استفاده کنند چراکه در حمل و نقل عمومی کشور ۵۰ درصد کسری ناوگان داریم. میراحمدی با اعلام اینکه طبق هماهنگی‌ها با طرف عراقی مرز خسروی از ۱۶ مهر به روی زائران باز می‌شود، تصریح کرد: بیشترین تمایل زائران برای عبور از مرز مهران و سپس شلمچه و چذابه است، اما توصیه می‌کنیم که زائران، مرزی غیر از مهران، چذابه و شلمچه را انتخاب کنند چراکه مرزهای خسروی، تمرچین، باشماق و سومار هم به روی زائران باز می‌شود و مردم استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، اردبیل و زنجان می‌توانند از این مرزها به عراق بروند. رئیس ستاد مرکزی اربعین با بیان اینکه تاکنون بیش از یک میلیون نفر در سامانه سماح پیش ثبت نام خود را قطعی کرده اند، افزود: ثبت نام ۷۰ هزار نفر در کمتر از یک هفته برای زیارت عتبات عالیات در ایام عرفه و ۱۷۰ هزار نفر نیز برای دهه اول محرم، پیش بینی ما را برای حضور ۵ میلیون نفر در پیاده روی اربعین به واقعیت نزدیک کرده است.

معاون امنیتی و انتظامی وزیر کشور با قدردانی از پذیرایی کریمانه و سخاوتمندانه مردم بزرگ عراق از زائران حسینی از موکب‌داران ایرانی خواست در پایانه‌های مرزی داخل کشور و در آن سوی مرز در نقاطی مستقر شوند که موکب‌داران عراقی حضور ندارند.

رئیس ستاد مرکزی اربعین حسینی با بیان اینکه در طول مراسم اربعین همواره شاهد پذیرایی کریمانه ملت بزرگ عراق بوده ایم، بیان کرد: شیعیان عراقی با همه ظرفیت و سرمایه‌های خود از زائران حسینی پذیرایی می‌کنند و با توجه به اینکه موکب‌داران عراقی از ظهر اربعین دیگر خدماتی نمی‌دهند، این درخواست را از موکب‌داران عزیز کشور داریم که خدماتشان را به بازه زمانی ظهر به بعد اربعین حسینی موکول کنند و تلفیق موکب‌های ایرانی و عراقی در عراق مورد تاکید است چرا که خدمت اصلی زا موکب‌های عراقی ارائه می‌دهند و میزبان اصلی زائران، مردم عراق هستند.

ارائه خدمات بهداشتی و درمانی به زائران حسینی از دیگر محورهای مورد اشاره رئیس ستاد مرکزی اربعین حسینی بود و در این خصوص گفت: با تلاش عوامل زحمتکش هلال احمر و وزارت بهداشت، خدمات خوبی به لحاظ درمانی به همه زائران حسینی ارائه می‌شود که اثرات بسیار خوب فرهنگی دارد.

وی با تاکید بر لزوم کوتاه کردن طول سفر و ماندگاری در کربلا، به زائران اربعین توصیه کرد: سفر خود را زودتر شروع کنید و بازگشت خود را به روز اربعین موکول نکنید و از مرزهایی که برای هر استان تعیین می‌شود به کشور باز گردید.

میراحمدی در خصوص موضوع صدور گذرنامه زائران نیز گفت: ظرف تولید و صدور این حجم از درخواست برای گذرنامه را در یک بازه زمانی کوتاه نداریم و اگر زائران اربعین تقاضای خود را برای روزهای آخر موکول کنند دچار مشکل می‌شوند. وی از پیگیری جایگزینی برگ گذرنامه به جای گذرنامه در ایام اربعین و تغییر موقت الزام اعتبار ۶ ماهه گذرنامه به یک ماه خبر داد و افزود: البته طرف عراقی هنوز موافقت نکرده است و البته پیگیر هستیم تا گذرنامه‌هایی را که تاریخ آن گذشته است تمدید یک ماهه کنیم.

وی با بیان اینکه عوارض خروج برای زائران ایرانی اربعین حذف شده است، گفت: تلاش می‌کنیم تا با هماهنگی وزارت ارتباطات اینترنت زائران ایرانی اربعین رایگان باشد.

میراحمدی در پایان با اشاره به پیش بینی ورود حدود ۵۰۰ هزار زائر خارجی در اربعین امسال افزود: مرز ریمدان را در شرق کشور برای زائران خارجی اربعین به خصوص پاکستانی‌ها در نظر گرفته ایم و مسئولیت زائران خارجی اربعین را به عهده سپاه پاسداران گذاشتیم.

یادداشت

عراق چگونه از بن بست سیاسی خارج می شود؟

در مورد فرسایشی شدن ساحت سیاسی می توان گفت عراق امروز حاصل ماجراجویی های صدام حسین، اشغالگری آمریکا، رقابت های منطقه ای در داخل عراق، ظهور و بروز داعش در عین ضعف ساختاری سیاسی است. اخبار منتشر شده از عراق همچون ورود حامیان مقتدی صدر به پارلمان، عدم توافق سیاسی در مورد رئیس جمهور و نخست وزیر و نگرانی بیش از پیش از فعال شدن هسته های داعش، حاکی از بن بست سیاسی و شکاف فزاینده میان احزاب و جریانات سیاسی است که چشم انداز روشنی را در حوزه های سیاسی و امنیتی برای این کشور و محیط پیرامون آن ارائه نمی دهد.

حال پرسشی که در مورد این موضوع بسیار پر تکرار شده و هر تحلیل گری و ناظری از زاویه خاصی در حال پاسخ است، این است که علت بن بست سیاسی در عراق چیست؟ در پاسخ می توان گفت عراق از مسائل متعددی رنج می برد ولی دو مسئله اصلی فرسایشی شدن ساحت سیاسی و درک بازیگران خارجی از بزنگاه بودن نظم و نظام منطقه‌ای به نظر می رسد مهمترین آنها هستند و وضعیت امروز آن حاصل لاینحل ماندن این مسائل است.

در مورد فرسایشی شدن ساحت سیاسی می توان گفت عراق امروز حاصل ماجراجویی های صدام حسین، اشغالگری آمریکا، رقابت های منطقه ای در داخل عراق، ظهور و بروز داعش در عین ضعف ساختاری سیاسی است. این وضعیت عراق، حکمرانی را به شدت تضعیف و مشروعیت بازیگران سیاسی عراق را به شدت کاهش داده است.

در نتیجه ضعف حکمرانی و کاهش مشروعیت تقریبا امید به حل چالش ها و بحران های داخلی در میان مردم عراق از بین رفته که نشانه بارز آن مشارکت پایین و پیروزی ضعیف نمایندگان در انتخابات ۱۰ اکتبر ۲۰۲۱ بود.

در این وضعیت پیش روی سیاستمدارن عراقی دو مسیر وجود دارد: نخست، تشکیل دولت های حداقلی و توافقی و بدون پشتوانه مردمی با در نظر گرفتن اعتراضات گسترده مردمی به ناکارآمدی است و این امر یعنی تداوم وضعیت فعلی که به دلیل سهم خواهی افراد و جریانات قدرت مانع هرگونه اصلاح روند فعلی می شود. دوم تلاش برای ارائه یک تصویر به عنوان رهبر و جریان تحول خواه و همچنین تغییر دهنده مسیر کشور در عین مبارزه با ناکارآمدی و فساد است. به همین دلیل در شرایط کنونی برخی از رهبران سیاسی صحبت از انجام اصلاحات کلی و حتی اصلاح قانون اساسی می کنند.

برای سیاستمدار آینده نگر انتخاب مسیر نخست یعنی مرگ تدریجی سیاسی و انتخاب مسیر دوم یعنی تداوم حیات سیاسی. این وضعیت موجب شده سیاستمدارانی همچون مقتدی صدر که مسیر دوم را انتخاب کرده اند نسبت به توافق سیاسی حساس باشند و خواهان تشکیل دولت یک دست برای پیشبرد اهداف شوند. این امر با نظام سیاسی سهمیه بندی عراق تعارض جدی دارد و زمینه بن بست سیاسی را فراهم کرده و عملا هیچ چشم انداز روشنی را برای حل مسئله پیش رو نگذاشته است.

در این بن بست داخلی بیان شده یک مسیر دیگر هم وجود دارد و آن نیز ورود بازیگر و یا بازیگران خارجی دارای قدرت تاثیرگذاری بر احزاب داخلی و جریانات داخلی است که این امر نیز نیازمند قدرت نظم بخشی یک بازیگر در ساحت سیاسی عراق است یا توافق بازیگران برای نظم بخشی. در شرایط کنونی بازیگران خارجی موثر در عراق قادر به نظم بخشی نیستند و راه اصلی از توافق بازیگران در این کشور می گذرد.

جدا از نیات این بازیگران این راه نیز می تواند منجر به خروج از بن بست سیاسی شود کما اینکه در مقاطع مختلف در ۲۰ سال اخیر این مسیر برای توافق طی شده است. باز در اینجا این مشکل وجود دارد که بازیگران موثر خارجی در عراق درای تعارضات جدی منطقه ای و بین المللی هستند و شکاف بین آن ها در عین وجود سیگنال های مثبت، زیاد است و امکان توافق را تضعیف کرده است.

حال سوالی که ایجاد می شود این است که علت به توافق نرسیدن این بازیگران در پرونده های مختلف منطقه ای بین المللی چیست که در پاسخ می توان گفت کاهش بازیگری و نقش آفرینی آمریکا در منطقه، بازیگران منطقه ای را به این درک رسانده است که نظم و نظام منطقه ای در حال گذار است و شرایط کنونی بزنگاه تاریخی برای ارتقای جایگاه در عرصه منطقه ای است.

با این درک از نظم و نظام منطقه، بازیگران در جهت حفظ و افزایش حوزه نفوذ برای قدرت آفرینی اقدام می کنند و نسبت به عقب نشینی در موضوعات و پرونده های منطقه ای به شدت حساس و متصلب می شوند. این امر توافق کلان و حتی خرد را تحت تاثیر قرار می دهد و عراق امروز نیز یکی از قربانیان این وضعیت است و حتی برخی از بازیگران همچون آمریکا، انگلستان و عربستان سعودی به تشدید وضعیت کنونی اقدام می کنند.

در پایان می توان گفت عراق شاهد یک فرسایش ساحت سیاسی و روند فزاینده اختلافات بازیگران خارجی شده است که راه حل آن نیز توافق داخلی جهت پیگیری اصلاح روند موجود میان جریانات داخلی و همچنین توافق بازیگران خارجی برای جلوگیری از یک بحران منطقه ای است.

با این شرایط به نظر می رسد دستگاه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران می بایست به پرونده عراق یک نگاه راهبردی داشته باشد و بدون اینکه بخواهد در مسائل عراق و انتخاب مردم دخالت داشته باشد به بازیگران داخلی کمک کند هرچه زودتر به توافقی جهت انجام اصلاحات مورد نظر مردم عراق اقدام کنند و دولت این کشور را تشکیل دهند و همچنین مانع از دخالت و نقش مخرب دیگر بازیگران خارجی در این کشور شود.

حسین آجورلو
کارشناس مسائل غرب آسیا
Alborz.payam@gmail.com